

Mededelingen van de FFF

Ledenexcursie Zwagermieden

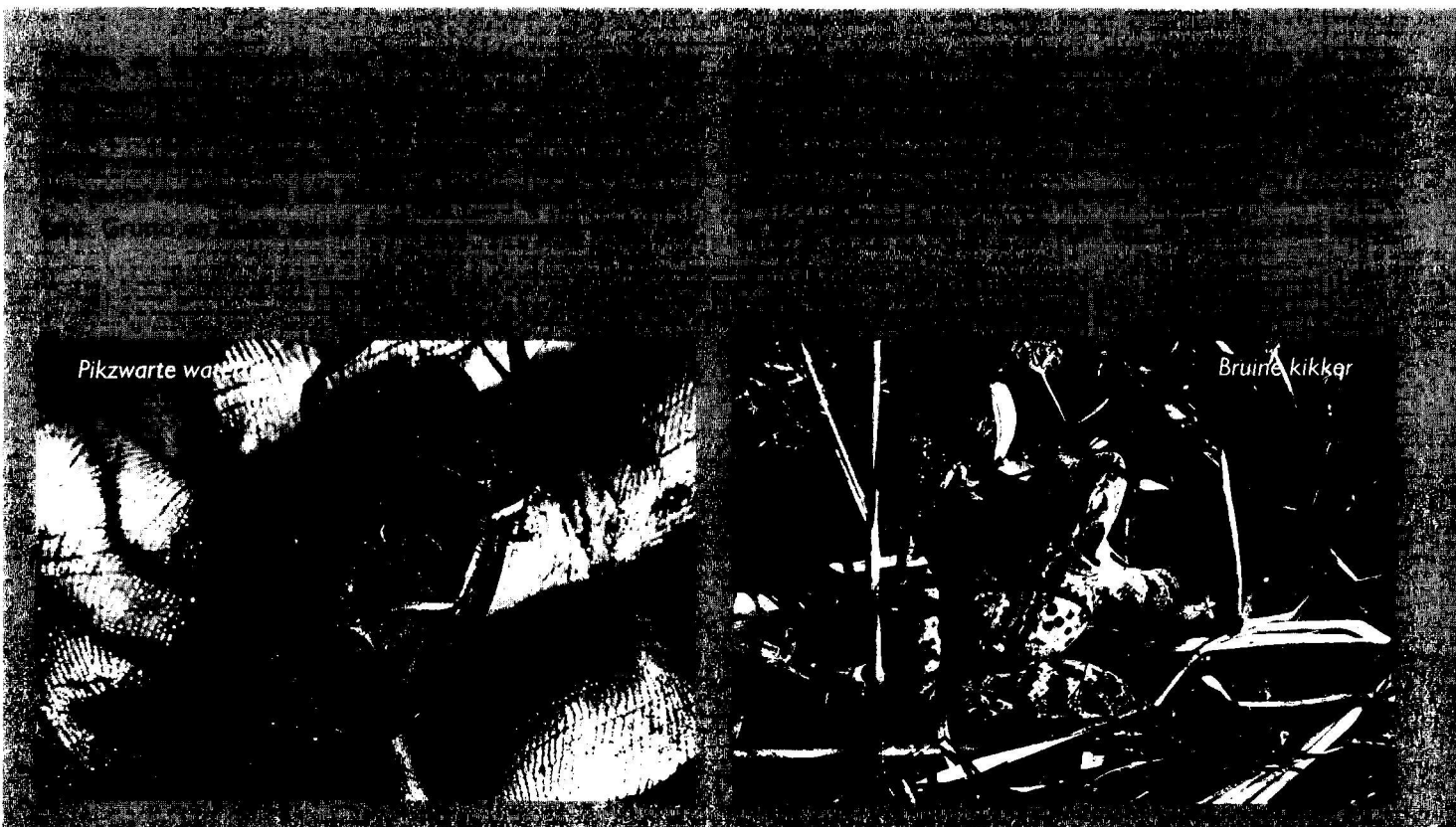
Op 18 april lieten twintig belangstellenden zich onder de bezielende leiding van Jakob Hanenburg meevoeren door de Zwagermieden. Staatsbosbeheer heeft in dit gebied op weidevogelvriendelijke manier gevolg gegeven aan de opdracht om hier de Natte As tussen Lauwersmeergebied en Houtwiel te realiseren. Het 'verslenken' van de greppels (volgens beproeft recept want in Polder Rohel bij Buitenpost heeft Staatsbosbeheer hier al enkele jaren goede ervaringen mee), bleek succesvol. De Grutto's, Kieviten en Tureluurs bleken zich vooral hier op te houden en ook Watersnip en Zomertaling waren aanwezig. Levendige discussies over 'stront erover', pitrusbestrijding, predatie, hoge waterstanden en het kappen van oude broekbosjes gaven aan dat er bij veel deelnemers sprake was van een grote liefde voor de weidevogels. Ondanks dat Staatsbosbeheer de gronden pas recent in zeer verwaarloosde toestand in eigendom heeft verkregen, zag het er allemaal hoopgevend uit. Het is duidelijk dat er op veel fronten goed is nagedacht over het optimaliseren van het weidevogelbiotoop. Aan de inrichting en het beheer zal het hier niet liggen. Interessant is om te kijken of zaken als predatie(mijding) en invloeden in de overwinteringsgebieden de komende jaren het hoofd kunnen worden geboden.

Zoals gebruikelijk bij excursies van de FFF valt de groep vaak uiteen in kleinere subgroepjes die zich met hun eigen specialisme bezighouden. Bijzonder leuk was dat Teddy Dolstra elke sloot vereerde met een schepbeweging met een

schepnet. Dankzij de hoge kweldruk in de Zwagermieden bezitten de sloten een bovengemiddelde waterkwaliteit, wat zich dan ook uitte in de vangst van een grote verscheidenheid aan waterdiertjes en schelpdieren. Vooral het hoge aantal verschillende slakjes was opvallend. Ook de Kleine modderkruiper werd uiteindelijk meer dan vijftien keer aangetroffen. Aan vissoorten waren vooral Zeelt en Snoek veel aanwezig, maar ook de Tiendoornige stekelbaars werd in grote aantallen aangetroffen. Ook het algemenere broertje van onze geelzwarte vriend uit het Polderhoofdkanaal werd aangetroffen, *Graphoderus cinereus*. Vanwege de grote gelijkens toeh even een kort moment van opwinding. Helaas, de noordelijkste vindplek van de Gestreepte waterroofkever in Nederland blijft toeh het Polderhoofd kanaal.

Aan de rand van de Zwagermieden ligt een oude vuilstort omringd door een sloot die het verontreinigde perculaat uit de 'dwinger' moet afvangen. Dat er nogal wat verontreinigingen in de sloot aanwezig zijn, bleek wel uit de vegetatie en het elektrisch geleidingsvermogen. De EGV-waarde bedroeg in deze sloot meer dan 2000 S/m², terwijl deze in de rest van het gebied meestal rond de 700 zit.

Ook voor de botanici was het bezoek meer dan de moeite waard. Maar terwijl Van der Ploeg hier ooit elf soorten 'be-arzerûch' aantrof, bleef de teller bij ons staan op vijf soorten

fonteinkruid. Een vegetatie met Glanzig fonteinkruid leverde het hoogste aantal van vijf Kleine modderkruipers in één schepbeweging op. De dotterbloemen stonden in grote aantallen te bloeien en ook de Tweerijge zegge en Stijve zegge stonden er prachtig bij. Verder waren de kleine verlande petgaten met Waterdrieblad en Kalmoes een fraaie aanvulling op het palet aan interessante vegetaties. Het speuren naar Kleine valeriaan in de schrale hooilandjes bleek succesvol en nu Staatsbosbeheer de waterhuishouding hier sterk verbeterd heeft, is de hoop gevestigd op ooit verdwenen soorten, waarbij de Spaanse ruiter en het landelijk zeldzame Valkruid niet ongenoemd mogen blijven.

In de Zwagermieden werd keihard duidelijk dat deze uitermate potentievolle terreinen jarenlang te lijden hebben gehad van een versnipperde eigendomsituatie. Een situatie die voor veel natuurgebieden in Nederland geldt en waar in een te langzaam tempo wat aan gedaan wordt. Het heeft er alle schijn van dat de Ecologische Hoofdstructuur (die in 2018 ingericht dient te zijn), nog decennialang grote gaten zal bevatten. Gaten die een doorslaggevende rol van betekenis spelen in het duurzaam behoud van de biodiversiteit in Nederland. De EHS is grotendeels begrensd op locaties waar dit maatschappelijk de minste weerstand oplevert, en vaak is onduidelijk waarom 'schapenboertjes' in stand moeten blijven terwijl internationaal waardevolle natuur jaarlijks achteruit gaat. In de Zwagermieden kan Staatsbosbeheer de komende jaren de puntjes op de i zetten. Gezien de inspanningen die hier recent zijn geleverd, is er alle reden om daar een groot vertrouwen in te hebben.

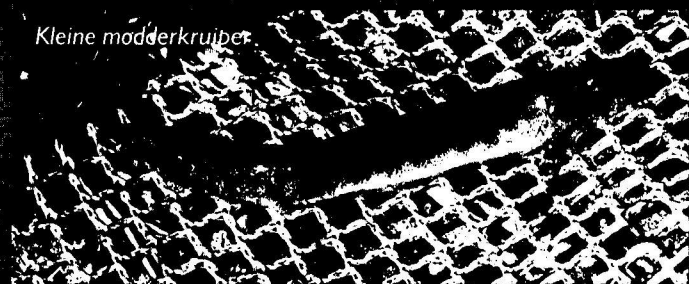
Dobbenwerkgroep Opsterland

De FFF heeft de handschoen opgepakt die de provincie bij haar had neergelegd om vervolg te geven aan het reeds opgestarte Dobbenproject Opsterland. In overleg wordt het onderzoek uit de tachtiger jaren herhaald, waarbij alle dobben in de gemeente Opsterland ecologisch worden beoordeeld. Veel dobben zijn als gevolg van (illegale) dempingsactiviteiten uit het landschap verdwenen. Op het oog zijn vijftig dobben geselecteerd die de komende vijf jaar worden onderzocht op waterkwaliteit, vegetatie, libellen en amfibieën. Behalve de vele dobben in het agrarisch landschap zijn er ook nog enkele dobben in eigendom van adellijke families en natuurorganisaties. Met name in deze dobben verwachten we bijzonderheden aan te treffen. Het uiteindelijke doel van het project is dat duidelijk wordt in welke toestand de dobben in Opsterland zich bevinden. Dit kan bijdragen aan de selectie van die dobben waar de mogelijkheid op herstel kansrijk is. Uiteraard wordt de huidige situatie vergeleken met die in de jaren '80. Met name voor onderzoek naar libellen is versterking gewenst, maar ook andere geïnteresseerden zijn van harte welkom op hun steentje bij te dragen. Contactpersoon is Jan Tuinstra, Buorren 14 te Lippenhuizen (tel.: 0513-462657, e-mail: j.tuinstra@hetnet.nl).

Polderhoofdkanaal

Al geruime tijd ligt het werk aan het openstellen van het Polderhoofdkanaal in het veld stil. Maar achter de schermen is hard gewerkt door de overheden om met een goed compensatieplan te komen. Hoewel het bestuur er niet gelukkig mee is dat vooral de bestaande natuurgebieden binnen de Ecologische Hoofdstructuur een rol van betekenis gaan spelen bij de compensatie, blijken

Kleine modderkruiper

Drie Zeeënen

Staatsbosbeheer en It Fryske Gea daar anders over te denken. Ook de rol van de oude Boarne, die de nieuwe ecologische verbinding moet gaan vormen tussen de Alde Feanen en Van Oordt's Mersken (beide Natura2000 gebieden), is grotendeels bestaand overheidsbeleid waar nu versneld uitvoering aan wordt gegeven. Verder is de ecologische ontwikkelingsduur van de compensatiegebieden een punt van grote zorg. Toch is het bestuur niet negatief over de gevolgde werkwijze van de provincie en gemeenten in de periode na de schorsing van de werkzaamheden door de voorzieningenrechter. De projectgroep probeert een oplossing te vinden voor de bekende tegenstelling tussen economie en ecologie die in het Polderhoofd kanaal in optima forma tot uiting komt. Dit is een boeiend proces dat nog vele open eindjes kent.

Centrale As

Het bestuur van de FFF heeft een zienswijze ingediend tegen het voorlopige Ontwerpplan Inpassing Centrale As. Wij vragen de provinciale politiek om kennis te nemen van uitkomsten van recent verkeerstechnisch onderzoek (TNO berekent een maximale tijdswinst tussen Drachten en Dokkum van twee minuten) en het alternatief dat de Friese Milieufederatie in samenspraak met It Fryske Gea en andere natuurorganisaties heeft aangedragen.

Michel Krol, voorzitter FFF

Van der Ploeg-symposium geslaagd

Zaterdag 26 september is in Eernoude, het VAN DER PLOEG-SYMPOSIUM gehouden. Douwe Taeke Engelbertus van der Ploeg (1919-2006), onder Friese floristen vaak kortweg als D.T.E. aangeduid, is tientallen jaren de centrale figuur en nestor geweest van de Friese floristische scene. Van der Ploeg was een gespecialiseerde kenner van moeilijke geslachten als fonteinkruiden en zeggen. Het symposium was een eerbetoon aan Van der Ploeg, die dit jaar negentig zou zijn geworden; en het was tevens een initiatief om plantenmensen uit noordelijk Nederland bijeen te brengen en te inspireren. Het symposium had als thema 'biodiversiteit in het landschap', en werd door ruim honderd mensen bijgewoond.

De eerste spreker was Jacob Koopman, vroeger een zeer actieve florist in Fryslân, tegenwoordig wonend in Polen. Hij werkt aan een proefschrift over het geslacht zeggen in Europa. Zijn onderzoek heeft hij gepland in drie fasen. Hij deed hier verslag van de eerste fase, die hij bijna heeft afgerond. Hij heeft een inventarisatie gemaakt van alle Europese zeggen-soorten (225) en -hybriden (247), hun verspreiding en hun naamgeving, inclusief de synoniemen. Veel hybriden zijn nog niet (goed) beschreven en benoemd. Om één leemte op te vullen presenteerde Koopman de naam voor de kruising tussen Valse Voszegge *Carex cuprina* en Pluimzegge *Carex paniculata*, een kruising die Van der Ploeg in 1972 waarnam op de Makkumer Noordwaard. Als de beschrijving binnenkort in het tijdschrift *Gorteria* gepubliceerd wordt, heeft de kruising de officiële naam *Carex x ploegii*. Er bestaat overigens ook al een paardenbloem die naar Van der Ploeg vernoemd is *Taraxacum ploegii*.

Jan Douwe van der Ploeg, zoon van, en hoogleraar aan de Wageningen Universiteit, ontvouwde zijn visie op het agrarisch natuur-

beheer in de Noordelijke Friese wouden. Dit nationale landschap, dat hoofdzakelijk in boerenhanden is, heeft het best bewaard gebleven coulisselandschap van Nederland.

Ytzen Kooistra presenteerde een nieuwe lijst van Friese plantennamen. Van der Ploeg heeft zich intensief met de Friese plantennamen bezig gehouden. In de 20^e druk van HEUKELS' FLORA VAN NEDERLAND, 1983, zijn die namen door bemoeienis van Van der Ploeg opgenomen. Vanaf de 21^e druk zijn ze trouwens weer verdwenen. Inmiddels is de Friese flora met zoveel nieuwkomers uitgebreid, dat een herziening van de lijst noodzakelijk was. Een en ander is uitgevoerd door een werkgroep van de Fryske Akademy.

In een intermezzo werd de catalogus van de bibliotheek die Van der Ploeg nagelaten heeft aan het Fries natuurmuseum gepresenteerd. Die erfenis is doelbewust verspreid over verschillende instituten. In het bezoekerscentrum van It Fryske Gea, waar het symposium gehouden werd, is een vitrine ingericht met de toppers uit de bibliotheek en met tekeningen van de hand van Van der Ploeg. De vitrine werd deze dag officieel 'geopend'.

Eddy Weeda deed levendig verslag van een aantal tochten die hij in de loop der jaren met Van der Ploeg heeft gemaakt om vegetatieopnamen te maken met bijzondere soorten of soortengroepen.

Foppe van der Meer en Jan de Boer lieten zien hoe gegevens die Van der Ploeg verzamelde, een rol hebben gespeeld in de wijze waarop Landschapsbeheer Friesland omgaat met het beheer van houtwallen in de Noordelijke Friese wouden.

Hinko Talsma bezocht in 2007 een particulier natuurgebied bij de Wijde Ee bij Burgum. Van der Ploeg heeft daar in de directe omgeving in 1937 honderd planten verzameld voor een herbariumwedstrijd. Vijftig jaar later heeft hij het gebied opnieuw bezocht en 16 soorten niet terug gevonden. Van der Ploeg heeft daar verslag van gedaan in *OP PLANTEN NET ÚTJSJOEN* (1996). Vergelijking van de soortenlijsten uit 1937, 1987 en 2007 levert veel stof tot nadenken.

Tot slot liet de jongste dochter, Nynke van der Ploeg, werkzaam bij de Vereniging Natuurmonumenten, zien hoe bij die organisatie biodiversiteit richting geeft aan haar natuurbeheer.

Het symposium werd door de aanwezigen als bijzonder informatief en inspirerend ervaren. Het is prachtig hoe verschillende Friese organisaties de handen ineen geslagen hebben om floristen toe te rusten en te enthousiasmeren. Het symposium was een initiatief van FLORON Friesland, It Fryske Gea, Staatsbosbeheer, de Fryske Akademy en de Fryske Feriening foar Fjildbiology.

Gertie Papenburg

Van der Ploegs 'beroemdste' uitgave, de Atlas fan de floara in Fryslân (1977).

